

Fagervik ja Snappertuna

Kansallismaisema, Fagervikin ja Snappertunan kulttuurimaisemat,
Uusimaa

Fagervikin ja Snappertunan kulttuurimaisemat ja sen historialliset kerrostumat ovat säilyneet kiinteästi osana aktiivista ja hyvinvoivaa maaseutumaisemaa. Alueella on useita rakennetun kulttuuriympäristön arvokohteita, joita elävöittävät jalopuumetsiköt ja puistomaiset alueet sekä pitkstä maanviljelyhistoriasta kertovat peltoaukeat. Fagervikin ruukki on Suomen yhtenäisin ja edustavin esiteollisen ajan ruukkimiljö. Snappertunan kirkonseutu on kehittynyt kolmelle kallioiselle mäelle. Tiestö noudattelee monin paikoin vanhoja linjauksia.

Foto Signe Brander
Helsingfors 1910

Signe Brander 1910, Museovirasto

Martina Motzbäuchel 2022, MKNK

Matti Poutvaara 1960, Museovirasto.

Martina Motzbäuchel 2022, MKNK.

Fagervikin ja Snappertunan kulttuurimaisemat ovat hyvin hoidettuja ja historiallisesti monitasoisia viljelymaisemia

Maisema-alueen tärkeimpiä maisemallisia arvotekijöitä ovat laajat yhtenäiset viljelyalueet, Fagervikin ruukkihistoria, Suuren Rantatien varren viljelymaisema sekä Raaseporin linnan rauniot ympäristöineen. Alueella on myös arvokkaita luonto- ja perinnebiotooppikohteita. Snappertunanjoki ja Fagervik muodostavat yhden Suomen 27 kansallismaisemasta.

Fagervikin ja Snappertunan kulttuurimaisemat ovat syntyneet Suomenlahden rannikkoseudun kumpuilevaan maastoon, jota leimaavat silokallioiset mäntymetsät, jyrkkäpiirteiset kalliorinteet sekä maankohoamishistoria.

Maanmittauslaitos, karttapaikka

Alueen joet ja purot virtaavat pääosin viljeltyjen laaksojen keskellä yhdistyen Raaseporinjokeksi Snappertunan kylän pohjoispuolella. Alueen järvistä suurimpia ovat Karjaan taajaman välittömässä läheisyydessä sijaitseva rehevä Lämpträsket (Lepinjärvi) sekä kalliorantainen Bruksträsk. Lämpträsketin kosteikko on linnustollisesti arvokas. Alueen metsät ovat pääsääntöisesti kallioalueiden männiköitä sekä rinteiden alaosissa kasvavia lehtomaisia kangasmetsiä. Pähkinälehtoja on säilynyt alueella rippeinä. Muutamain paikoin pitkäaikainen laidunnus on synnyttänyt ketoja ja kuivia niittyjä. Alueella on runsaasti vanhaa viljely- ja kulttuurikasvillisuutta.

Fagervikin ja Snappertunan kulttuurimaisemien asutushistoria ulottuu esihistorialliselle ajalle. Varhaisimmat merkit asutuksesta ovat noin 4 000 vuoden takaa, ja alueen asutuksesta on lähes yhtenäinen havaintosarja nykypäivään asti. Esihistoriallisia muinaisjäännöksiä tunnetaan erityisen runsaasti alueen pohjoisosien kalliosaarekkeilta Lämpträsketin ympäristöstä. Snappertunan seutu on ollut keskiajalla taloudellisesti ja hallinnollisesti tärkeää aluetta, jossa on sijainnut muun muassa Uudenmaan ensimmäisiin kauppapaikkoihin kuulunut Tuna sekä Karjaalle johtaneen vesireitin varteen rakennettu Raaseporin linna.

Raasepori toimi läntisen Uudenmaan sotilaallisena ja hallinnollisena keskuksena 1370-luvulta alkaen, mutta se hylättiin 1500-luvulla Tammisaaren ja Helsingin kaupunkien perustamisen myötä. 1800-luvulta alkaen restauroidun linnan rauniot muodostavat ympäristöineen arvokkaan kulttuurihistoriallisen kokonaisuuden. Alueen keskiaikaisesta historiasta kertovat myös 1400-luvulla rakennetun Grabbakan kartanolinnan rauniot, Suuren Rantatien (Kuninkaantien) yhdystien linjaus tienvarsikylineen sekä Gösbackavikenin viljelymaisema.

Fagervikin ruukki, on Suomen yhtenäisin ja edustavin esiteollisen ajan ruukkimiljö. 1640-luvulta 1900-luvun alkuun toiminut ruukki oli erityisen vaikutusvaltainen 1700-luvulla, jolloin se oli Ruotsin ainoita rautapellin ja tinatun läkipellin valmistuspaikkoja. Fagervikin ehyt ruukkikokonaisuus koostuu ruukinkartanosta laajoine puistoineen, 1700-luvulla rakennetusta kirkosta, kirkkomaasta, jokilaaksossa sijaitsevista teollisuusrakennuksista sekä kapean kyläraitin viereen keskittyneistä työväenasunnoista.

Seudun viljelyalat ovat sijoittuneet yhtenäisesti Snappertunan kylästä pohjoiseen ulottuvalle laajalle savikkoalueelle sekä Fagervikin kartanolle johtavaan kapeaan, paikoin selvärajaiseen laaksoon. Asutus sijaitsee perinteisillä sijoillaan kallioselänteiden rinteillä ja metsänreunassa. Monet alueen maatiloista ovat suuria ja niiden rakennuskanta on suurelta osin vanhaa. Tilojen ympäristö ja rakennukset ovat hyvin hoidettuja. Snappertunan kirkonseutu on maisemallisesti arvokas kokonaisuus, joka on rakentunut kolmelle kallioiselle mäelle. Myös Grabbakan ja Finbyn välinen viljelymaisema hahmottuu yhtenäisenä ja edustavana kokonaisuutena. Pitkän viljely- ja laidunnushistorian ansiosta alueella on lukuisia arvokkaita perinnebiotooppeja. Alueen tiestö noudattelee monin paikoin vanhoja linjauksia. Karjaalta Inkooseen mutkitellen kulkeva maantie seuraa suurelta osin Suuren Rantatien linjauksia.